

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЫ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЫ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1958
НОЯБРЬ
4
ВТОРНИК
№ 219 (4189)

Өртөө 20 коп.

Совет Эвилелиниң ажилчы чоннары! Үлетпүрнү болгаш тудугну эргелеп башкарарының чаа системазының артык күштерин улам долдур ажыглаңар, улүс ажыл-агыйының курлавырларын иденкейлиг илередиң, ажыглалга кириңер!

(СЭКП ТК-ның Кыйгырыгыларындан).

КЫШКЫ АҢНЫҢ СЕЗОНУН ОРГАНИЗАСТЫҢ ЧОРУДАР

Төрөөн чуртка хей «чымчак алдыны» боор, Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиясының XXI съездинде аң-агүс тывыжының талазы-биле белеткеп ужуражур дөш социалисттик чарыш бистиниң областтың аңчыларының ортузунга калбарган. Тожунуң, Тере-Халдуң, Бай-Тайгада Кара-Халдуң, Алта Хан-Дээрин болгаш областтың еске-лаа байлаа аң-агүс талыңга сымнарында, эзем аргаларында эзем каш чүс рес аңчылар аңымыр ажылыңче киришкен. Байырал бүүдүтүрүң бо хуверине белештиги тывыжтын муң-мүң рубльдиң аң-агүстери белеткек черлеринде кирип агелдей берген.

Партия, совет организацияларын болгаш колхоз баштаар черлеринин талазында аңымыр ажылыңга байлаа чүтүлдүгү өртүң; аңчыларга бүү таарымчалыг байдаларын тургускан болду, мыа түнөөлериниң белдик болурун өрткөн чылдарын практикалам көргүскөн. Областа бүү аң-агүс тывыжының 60 азыг хузуу Току, Каа-Хем болгаш Би-Хем районнарына оонакын турар. Эрткен чылдан оң районнарга аңымыр сезону организастыг байлаа өрткөн. Аң-агүс тывыжың кол-кол черлерде аңчылар тургалары кылдыңган, аңчы бурдуу боо-чөмөк, күш-хүвезин болгаш транспорт чүдүлдеринде эки хандырылган турган. Оң түнөөлинде чүгдө Току болгаш Каа-Хемниң аңчылары пландан даштаар 300 муң азыг рубльдиң аң-агүстерин дужааганнар.

Оң-биле черелештир кышкы аңымыр ажылың организастыг чорударының херөөнде бар болуп турар чамдык четистерини мыттавайың берип болбас. Колхоз баштаар черлеринин талазында оң шилдең аңчыларын түсөйлаң айттарар, оң аңчыларын колхоз бүүдүргөлиңге еске ашылдырыңда хостаар, оларга тывыжтын тусвай планың ооналдгаларын боор, аңа үндөйлөш белеткеп органдары-биле керөө хемчөөлүг болур чурдууларын чамдык колхозтарын баштаар черлерини хажымын турар. Аңымыр сезону агелдеңге чедир-ле аңчыларын шилип албас, а казан аңчылар айттарың түңдө хей-хей колхозчулар аргель бүүдүргөлиңге еске ашылдырың шүүт оң кыгаш органдас чогу-биле чорутар таварыгалар хоон мурунда Улуг-Хемниң «Чодураа», Чаа-Халдуң Ленин атыг болгаш еске-лаа колхозтарга тургулаң.

Эрткен аңымыр сезонуңа Эрзин болгаш Чаа-Хал районнар күрүңге аң-агүс кештери дужаарының планың күүсетпөөн. Барымы-Хемниң районнуң «Комсомо 30 чыла» колхоз күрүңге 41 муң рубльдиң аң-агүс чүдүлдерин садар турган, чүгдө 7 муң азыг рубльдиң, оң-ла районда «Большевик» колхоз аң-агүс артели 47 муңуң өлүгүн кирир турган, чүгдө 5 муң азыг

рубль түңүтү өлүк аймаан күрүңге дужааган. Устүңде санаар болгаш фактылар болза, хамаарышкан черлерде партия, совет организацияларын болгаш колхоз баштаар черлеринин талазында аң өлүк тывыжының айттарыңга чогуур кичингейни салбааның херечилеп турар.

Тыва область аң өлүк тывыжының талазы-биле Совет Эвилелинде база бар байлақтың черлеринде бирөөн. Областың күрүңге берип турар өлүк чүдүлү болза улуг ужурудуз аң-агүс тывыжыңга аңчыларын бэрээң болур. Ичтанган бо азылың ала-чачаарлаашкынының бүүдү-биле көрүп болбас. Аңымыр-ның кышкы сезонуң өң-не белдик организастыг байдалга өрткөр ужурулуң.

Бир төө аңчы кижи бүү сезон дүргүзүңда черге чурттаар болганда аргалың-ла болза оң адык тывыжыг болуруңга таарымчалыг байдаларын тургузар херек. Районнардың херекчелериң ниитилелдериниң баштаар черлерин, аңымыр аңчы-агүс черлерин болгаш ниитилелдериниң база колхозтарын баштаар черлерин бо талазы-биле аң-даа четпес кемчел ап турарын айттыр херек. Кышкы ооң үдө черге белеткеп чиринге таарымчалыг суварий чергелер чөмөр баш улуг белеткептинкиңинден аңчыларын хей нуруузу лаб чүдүрүп чоруур ужурга таваржып турарлар. Оң ошкан аңчыларын тывыж черлеринге эргежок чүгдө херекелде баранарың чедирип садыглар болгаш тыккан өлүк чүдүлдерин хулазон азыр чорукту бистиниң областтың каймы-лаа районнарында боттардырбайн турар. Оң туржук аңчылар тургаларыңа хонаш бажыңчылган турду белеткөөр айттарың чүгдө деп көрбөй турар чорук оңа таарымчалыг.

Бистиниң областтың дөшкөөрине аңымыр ажылың чангыс ай чүрүңге кирир айттарың шилтирлээриниң үзүн көргөн. Аң-агүс тывыжының участооарын колхозтарга, аңымыр бригадаларыңга болгаш аңчы-агүс черлеринге бажыңчаар азыл манчага чедир чорутуумаан. Оң уламкытан аңчылар районнар аралында бөлүк-бөлүк-биле кижин чоруп турар фактылар дыка хей. Бо чорук чурттуң аң-агүс байлаан планың ажылаарыңга болгаш оңу хоон сонгаар улам аз-белеткөөрине база аңымыр чурумуң үрөп турар ийи-чангыс кижилерге улуг демчөл чорударыңга шалтыг ужураштырып турар. Областың аңымыр эргелели болгаш аңчыларын эки-тура ниитилелдерин партия, совет организацияларын дөшкөөрине биле бо дугайында чөмөкү үдө чогуур хемчегин алган турар ужурулуң.

Термодролуг шенелделерини соксадырын совет херэеженнер негеп турар

СЭКП-ның Москва хоорай комитетинде болгаш Совет херэеженнер комитетинде чымдырган, Москваның херэеженнер активиниң хей кижиниң хуралы Политиктиг болгаш өрткөн бажылар негтередир талазы-биле бүү-өвилел ниитилелдериниң Төп лекторизацияны угуу залында, октябрьниң 31-де болган. Оң хурал термодролуг чөмөкү шенелделеринге улуг кады хөдөлүшкүнүнүн айнага база оң шенелделерин бүүрү-биле хоруугаарыңга тураскаатканган.

Хуралды Совет херэеженнер комитетинин Президиумунуң кежигү-нү СЭКП-ның МКХ кежигүчү Н. Мотова ажыгты.

Бүү чурттарың херэеженнеринге кыйгырыгың хуралга хулазон болган. Кыйгырыг болза атомуж болгаш өлөдөрүгү чөмөкү хоруугаарың дөш, чөмөкүлешкениңниң болгаш чөмөкү күштерин хоруугаарың дөш, дайын соругаларыңга чоруп турар херекчелерин улустарың чаалай чоруун беддеринче шилтирер дөш демжесеринче бүү делегейниң херэеженнерин кыйгырып турар. (СЭТА).

Казахстанның ажилчы чоннарының хей кижилг митингизи

АЛМА-АТА, 31. (СЭТА). Республиканың ажилчы чоннарының хей кижилг митингизи төп стадионга болган. Митингизи Казахстанның Коммунисттик партиясының ТК секретары эш Карыбажанов ажыгган. Тараа дөш демчөлөгө улуг тилдеге-биле чымдыгыңарга болгаш республиканың бүү ажилчы чоннарыңга байыр чедирген, Казахстанның ажилчы чоннарыңга СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-ның Министрлер Чөвүлелиниң байырының текстизин оң номчзаан.

Партияның Ажылдык обкомунуң секретары С. М. Новиков, Павлодар облазының «Ильичиниң оруу»

СЭКП-НИҢ XXI СЪЕЗДИЗИНГЕ АЛДАР КЫЛДЫР

Социалисттик чарыштын тиилекчилери

Кызыл хоорайда бүүдүргө, транспорт, тудуг болгаш салыг организацияларын коллективтери октябрь мурунуң социалисттик чарыжыңа шилчөөш, азыл-агүс көргүзүлгөриңниң талазы-биле биче эвес чедикшиңнеринде болган.

БҮДҮРҮЛГЕ ЧЕРЛЕРИ. Нияти продукция бүдүреринин төс айлар планын 107,3 хуу, барааның продукцияны 108,9 хуу, а үшкү кварталда нияти продукцияны—110,4 хуу, барааның продукцияны—112,8 хуу күүсеткен. Хоорайда 14 бүдүргө-гөлерден аш-чөмө комбинацияны 108,9 хуу, а үшкү кварталда нияти продукцияны—110,4 хуу, барааның продукцияны—112,8 хуу күүсеткен. Хоорайда 14 бүдүргө-гөлерден аш-чөмө комбинацияны 108,9 хуу, а үшкү кварталда нияти продукцияны—110,4 хуу, барааның продукцияны—112,8 хуу күүсеткен.

БАЙРАЛ МҮРҮНҮҢ ЧАРЫЖЫҢА область типографиязының коллективти мурнакчы болган. Төс айларын ооналданың оң коллектив нияти продукция бүдүрерин—111 хуу, барааның продукцияны—105,7 хуу, а үшкү кварталда нияти продукцияны—117,8 хуу, барааның продукцияны—114,1 хуу күүсеткен. Моң-биле кады дээрарыңга комбинандың, мыа заводунуң, мебель-фабриказының, алгы заводунуң коллективтери мурунку айлардан ыракта бедик көргүзүлгөриң болганың база демчөлөгөриң чүгдө.

ТРАНСПОРТ АЖЫЛ-АГЫЛАРЫ. Бо чылдың төс айларында сөөртүргө планы тонна-километр талазы-биле 115,4 хуу, тонна талазы-биле 204,8 хуу, а үшкү кварталда тонна-километр ооналданың 114 хуу, тонна талазы-биле 243,5 хуу күүсеткен. Азыл-агүс улурутулганың болгаш социалисттик чарыштын түнөөлинде хоорайның автотранспорт организациялары төс айларын планын шүүтүчү чедикшиңниң күүсеткен. Бо аразында нияти-биле 312,5 тонна азыр чүдү камыттыган.

Бөдөө азыл-агүс транспортуң автобазаның коллективти чылдың баштайгы кварталдарында ышкан үшкү кварталда социалисттик чарышка база-ла тилекчи болган. Эрткен төс айларда сөөртүргө ооналданың коллектив тонна-километр талазы-биле 142,7 хуу, тонна талазы-биле 198,2 хуу күүсеткен, а азыр чүдүгө 48 тонна камналганы болган.

ТУДУГ ОРГАНИЗАЦИЯЛАРЫ. Хоорайда тудуг организацияларында социалисттик чарышка бирги черин «Коммунал тудуг» трезиниң коллективти өөлөөн. Тудуг-монтаж ажылының төс айларда планын 100,4 хуу күүсеткен. Чурталга тудугларыңга көрдүңген акша херенгениң 154 хуу күүсеткен, а бажымырны ажыглалга кийрериниң чыл планы 83,3 хуу күүсеткен.

Моң-биле кады хоорайда чамдык тудуг организациялары дыка багай ажылдап турарын база айттыр херек. «Тыва тудуг» трези болгаш облатребкомунуң тудуг конторазы төс айларын (оң иштинде үшкү кварталды-лаа) тудуг-монтаж ажылының планын күүсетпөөн. Кызып турар чамдык тудугларының шынары күдү, мыа күш-ажылың организастыг четпес.

САДЫГ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ. Кызылдың горлозу үшкү кварталда баран саарылганың планын нияти-биле 110,9 хуу күүсеткен. Мыдыг болза-ла, оң иштинде ниятин чөмөкүлөгө черлери саарылга планын чүгдө 96,1 хуу күүсеткен дыка четпес.

Кандыг-лаа азыл-херекти кижилер, калгар кылдып бүдүрер. Мыдыг турбуже горлозу баштаар чери болган мыа парторганизация салыг ажылдакчыларың ортузунга организастыг болгаш масса-политиктиг ажылың көмөкчү тургуска. Совет салыгың културазы, оң ажылдакчы бүүдүрүң чоң мурунга шының бараан болуру дөш демчөлөп четпес.

Октябрь мурунуң социалисттик чарыжының түнөөлин СЭКП Кызыл хоорай комитетиниң өөрөө болган хоорай Советиниң күүсөкү чүгдө чүдү камыттыган.

Бүүдүргөлер талазы-биле область типографиязында, транспорт организацияларында көдө азыл-агүс транспортуң автобазаның, тудуг черлеринде «Коммунал тудуг» трезинге.

Малчының чедишкени

Улуг-Хем районун «Х Улуг хураа» колхозунуң баштаар черин чөмөкү чаа малчынының өрткөн оң айларда социалисттик чарыжының түнөөлин үндүргөн. Сөс чыл иштинде хей малдан келген херөө-хөң хойжу Бай-кара Калчан-Кык хойжунуң чарыжыңа тилекчи болган. Оң кыдыг көргүзүлгөриң чедип алган:

Төрөөн 245 хойларыңдан 245 хураганнармы меңди камгалап ап, семирүкеш, еске коданга хулазон берген. Оң коданга нургулайыла тыва уксаалыг хойлар бар. Эргек чамың оларын баш саныңдан 2,5 килограмм дүктү кыргын алган.

Бодунуң кыштаан бо кышкы улагерин септеп, оң чанында 11 тонна көк ситени белеткеп алган. Хоочун малчының бо бүү күш-ажылы чедикшиңнерин үнелел көргөш, колхоз баштаар чериниң төлөөлөгүчлери оң коданга келген хойжулар аразыңа шилчип чоруур кызыл тукчугашты аңаз тывыскаң.

Дуржулгалыг хойжу Калчан-Кык азыл-агүс чылдың өткөндө үдө-түндө көргүзүлгөриң чедип алары-биле хулазон берген, социалисттик чарышка малчы Борудмааны кый-грамм эки шынарыг дүктү азыр кыргын алган.

Төрөөн 245 хойларыңдан 245 хураганнармы меңди камгалап ап, семирүкеш, еске коданга хулазон берген. Оң коданга нургулайыла тыва уксаалыг хойлар бар. Эргек чамың оларын баш саныңдан 2,5 килограмм дүктү кыргын алган.

Эрзин районун төвү Эрзин шапырамыг кылдыр септеп дооскан-суурунуң чуртталгылары чөмөкү чаа автоматизация оруун болгаш көвүртү нонун, райүүсөкүнүң шагда кай-септелгениңе киржиң, шөф ажылың чорутканың, 3 километр узуң дүртүгү оруукту база көвүртүң эки

кылдыр бо кышкы чангыс-лаа баш хей чидирбес, хур, семис кыш ажыра болгаш 100 төртүр хойларын 105 баш хураганнармы меңди камгалап ап, келер кыргылаа хей бүүдүргө ортума-биле 2,6 килограмм эки шынарыг дүктү азыр кыргын алган.

Малчы бодунуң кызымаккай күш-ажылы-биле бо чылдың 10 айларында муң чыгыш күш хууң ажылдап алган болгаш чөмөкү чаа аразыңа 2,5 тонна тарааны, 2700 рубльди алган. Колхозтуң тудуг бригадалы хойжу Калчан-Көгүтү кыштаанда бир чаа бажыды туду берген.

Эрзин районун төвү Эрзин шапырамыг кылдыр септеп дооскан-суурунуң чуртталгылары чөмөкү чаа автоматизация оруун болгаш көвүртү нонун, райүүсөкүнүң шагда кай-септелгениңе киржиң, шөф ажылың чорутканың, 3 километр узуң дүртүгү оруукту база көвүртүң эки

Оң-биле черелештир, райүүсөкүнүң культура клдизиниң, коммунал азыл-агүс чериниң, ортумак школаның коллективтери хей-ниитиниң шөф ажылыңга көмөкчү киришкенер.

Оң-биле черелештир, райүүсөкүнүң культура клдизиниң, коммунал азыл-агүс чериниң, ортумак школаның коллективтери хей-ниитиниң шөф ажылыңга көмөкчү киришкенер.

Оң-биле черелештир, райүүсөкүнүң культура клдизиниң, коммунал азыл-агүс чериниң, ортумак школаның коллективтери хей-ниитиниң шөф ажылыңга көмөкчү киришкенер.

Хову-Аксы комбинаттың монтажниктер бригадалың (бригаданың эш Северин) кежигүчүри Октябрьниң социалисттик Улуг революцияның 41 чыл өөлгө алдар болдурган социалисттик чарышты камбарышпаан бедик бүүдүргөчүгү кызымаккай ажылдап турарлар. Монтажниктер ээлчег нормазың

Москва хоорайның чонун картофель болгаш ногаалар-биле хандылар дугайында

Картофельди болгаш ногааларын тускайжыткан совхозтарга бүүдүрүп турган, Москва хоорайның чонун оларын-биле хандылар дугайында досталың СЭКП ТК болгаш ССРЭ-ның Министрлер Чөвүлели үндүргөн.

Сорулга чүд дээр, эки шынарың, чик өрткөктү ногаалар болгаш картофель-биле хоорайларын болгаш үлетпүр төптөрүн чонун бүдүн чылды өттүр кабык ассортиментини кылдыр элекшина хандылары болур деп досталаа демчөлөгөн турар. Күш-ажылың өң өвөшти чарыгдал турган, картофельди болгаш ногааларын бүдүрерин дүргөн көвүдөлиңге эң-не шың орук оларын тарылгаларын тускайжыткан улуг азыл-агүс-биле мөңгөрер болур дээрин мурнакчы азыл-агүс-биле практикалы көргүзүп турар.

Москва областың 35 совхозтарын картофель болгаш ногаалар бүүдүрүп тускайжыткан азыл-агүс-биле кылдыр шилчедерин СЭКП ТК болгаш ССРЭ-ның Министрлер Чөвүлели шилтирпөөн.

Тускайжыткан совхозтарын үдөргөш азыл-агүс-биле болдурарын шилтирпөөн. Оң азыл-агүс-биле удуруру-биле ногаа-картофель совхозтарының Москва трезини организаастар.

Картофельди болгаш ногааларын хемчөөлөп оң көрө-рөлөгө көргөн, оң продукцияның демчөлөп, дужаарының хуулаарын болгаш оң продукттарын садип аларының өрткөктөрү чүгдө азыл-агүс-биле бүү ужурулуң.

Бир эвес колхозтар ногааларын болгаш картофельди совхозтарыңдан бедик өрткөктөге санаалаар болза, оларын садип алары салыг организацияларыңга азыл-агүс-биле мөңгөрер болур дээрин мурнакчы чөк болур. Мыдыг колхозтар боттарының продукцияны тургустуван өрткөктөрү бүүдүрүп рыноктарын сайгарар ужурулуң.

Картофель болгаш ногаалар өстүрүп турар мурунакчы совхозтарың дүржүлдөш аман агелел өөренириң, продукцияның оң хөндирерин бүдүрерин чарыгдаларын кызырамы-биле эргежок чүгдө хемчөгө-лөрүн азырын СЭКП Төп Комитеди болгаш ССРЭ-ның Министрлер Чөвүлели колхозтарга сүмелен турар, ыч-чаарга бир эвес картофельди болгаш ногааларын бүдүреринге бүү ажылың механизаастаң, чер участооарын шың шилип алган, органиктиг болгаш минералдыг үдөөрөнелерин эй-шаанда чогуур хемчөгөп төккөн, сугтарылганы организаастаң турар болза, картофельди болгаш ногааларын бүдүрер колхозтарга-ла, күрүңге-даа бир дөмөй ажыктыг болур.

Икром, Ока хемериниң болгаш Москва-хеминиң суг адыр черлеринге чик өрткөктү картофельди бүдүрерин көвүдөп төлөөдө, оң черлерин азылаар дугайында айттарың көөрүң болгаш шилтирлээрин РСФСР-ның Министрлер Чөвүлелиңге дааскан.

Москва хоорайның чонун картофель болгаш ногааларын хемчөөлөп оң көрө-рөлөгө көргөн, оң продукцияның демчөлөп, дужаарының хуулаарын болгаш оң продукттарын садип аларының өрткөктөрү чүгдө азыл-агүс-биле бүү ужурулуң.

Бир эвес колхозтар ногааларын болгаш картофельди совхозтарыңдан бедик өрткөктөге санаалаар болза, оларын садип алары салыг организацияларыңга азыл-агүс-биле мөңгөрер болур дээрин мурнакчы чөк болур. Мыдыг колхозтар боттарының продукцияны тургустуван өрткөктөрү бүүдүрүп рыноктарын сайгарар ужурулуң.

Картофель болгаш ногаалар өстүрүп турар мурунакчы совхозтарың дүржүлдөш аман агелел өөренириң, продукцияның оң хөндирерин бүдүрерин чарыгдаларын кызырамы-биле эргежок чүгдө хемчөгө-лөрүн азырын СЭКП Төп Комитеди болгаш ССРЭ-ның Министрлер Чөвүлели колхозтарга сүмелен турар, ыч-чаарга бир эвес картофельди болгаш ногааларын бүдүреринге бүү ажылың механизаастаң, чер участооарын шың шилип алган, органиктиг болгаш минералдыг үдөөрөнелерин эй-шаанда чогуур хемчөгөп төккөн, сугтарылганы организаастаң турар болза, картофельди болгаш ногааларын бүдүрер колхозтарга-ла, күрүңге-даа бир дөмөй ажыктыг болур.

Икром, Ока хемериниң болгаш Москва-хеминиң суг адыр черлеринге чик өрткөктү картофельди бүдүрерин көвүдөп төлөөдө, оң черлерин азылаар дугайында айттарың көөрүң болгаш шилтирлээрин РСФСР-ның Министрлер Чөвүлелиңге дааскан.

Москва хоорайның чонун картофель болгаш ногааларын хемчөөлөп оң көрө-рөлөгө көргөн, оң продукцияның демчөлөп, дужаарының хуулаарын болгаш оң продукттарын садип аларының өрткөктөрү чүгдө азыл-агүс-биле бүү ужурулуң.

Бир эвес колхозтар ногааларын болгаш картофельди совхозтарыңдан бедик өрткөктөге санаалаар болза, оларын садип алары салыг организацияларыңга азыл-агүс-биле мөңгөрер болур дээрин мурнакчы чөк болур. Мыдыг колхозтар боттарының продукцияны тургустуван өрткөктөрү бүүдүрүп рыноктарын сайгарар ужурулуң.

Картофель болгаш ногаалар өстүрүп турар мурунакчы совхозтарың дүржүлдөш аман агелел өөренириң, продукцияның оң хөндирерин бүдүрерин чарыгдаларын кызырамы-биле эргежок чүгдө хемчөгө-лөрүн азырын СЭКП Төп Комитеди болгаш ССРЭ-ның Министрлер Чөвүлели колхозтарга сүмелен турар, ыч-чаарга бир эвес картофельди болгаш ногааларын бүдүреринге бүү ажылың механизаастаң, чер участооарын шың шилип алган, органиктиг болгаш минералдыг үдөөрөнелерин эй-шаанда чогуур хемчөгөп төккөн, сугтарылганы организаастаң турар болза, картофельди болгаш ногааларын бүдүрер колхозтарга-ла, күрүңге-даа бир дөмөй ажыктыг болур.

Икром, Ока хемериниң болгаш Москва-хеминиң суг адыр черлеринге чик өрткөктү картофельди бүдүрерин көвүдөп төлөөдө, оң черлерин азылаар дугайында айттарың көөрүң болгаш шилтирлээрин РСФСР-ның Министрлер Чөвүлелиңге дааскан.

Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиясының Төп Комитетинге Никита Сергеевич Хрущевка

Хүндүлү Никита Сергеевич, Спелерин бүүдүрүгө, СЭКП ТК-га болгаш Совет чазакка бижип тур мен. Чазак «ССРЭ-ден мөд үнүп чорутурумга кандыг-даа моондак кылбас ийке» дээриниң дугайы эш Семичастныйның илеткелинде мөңү бидингир богу берди. Меңдө оң черде болдунмак-тыр. Мен Россия-биле, төртүтүңгениң-биле, амдыралым-биле, ажылым-биле холбаалыг кижим мен.

Бодумнуң хуу-салымың оон тускай, оон дашкаар кылдыр бойдай да абас мен. Мөңү кылдырларым болгаш азыл-агүс-биле мөңүлөгүчү кандыг-даа турган болза, мөңү алдымың долдандыр Барын талакы чурттарда үрдүндүрүң үңгөн поля-

тиктиг кампанияның төвүгө бойдоор боор мен деп бөдүмгү бөдөлдөшкө шыдаас турган мен. Бо дугайың меңдер болгаш, ногааларың шилчедип бодумнуң акы-тура-биле ойналап турарымың шөф акалениңга дымнадып каан мен.

Мөңү Төрөөн чуртумдан дашкаар үзүп чорууру мен өлүм-биле дөмөй болур, ичтанган мен өң хамаарыштыр оң кыдык хемчөгүн албаның дилеп тур мен. Хоочунуң чүрөөгө сапың алган, совет чечен доолаага өвөш биче чүдүлү кылган мен, ам-даа аңаз ажыктыг болуп болур мен. Б. ПАСТЕРНАК. 1958 ч. октябрь 31.

1958 ч. октябрь 31.

СЭТА-ның медеглели

Эш Н. С. Хрущевка Б. Л. Пастернактың чагазын бөгүн парала-гада парлап үндүрүп турарын хол-баштыр, бир эвес оң бодуңга ты-мыскал шаңнады алары-биле даш-тыккыже чоруур күзөп турарын Б. Л. Пастернак илередиң болза, совет күрүңге организаастаң талазы-нда анаа кандыг-лаа моондак кыл-бас дээрин медеглээрин СЭТА тө-лөөлөгүчү Б. Л. Пастернактың даштыккыже чоруур эргезин каалаа дээр черези-биле буржуа парла-гань негтередир турар нүгүддери каржы хоозун чучутурушкуннар болур-дур.

Билдиге бергеннен аларга, даштыккыже чорууруң чөмөкү бижини ашыры-

Кижиг дугайында сагыш салыышкын—совет садыгның хүндүлүг хүлээлгези

Бай-Тайга райпозунун ажылында четпестерни чайладыр

Улетпур болгаш аш-чек бараанырыга ажылчы чоннарын соксаат чокка өзүп турар херегелдерин улетериг хандыр дугайында СССР-ниң херегел кооперациязынч таласкыларынч бешки бүтү-өвкел стедизиниң чутуга айтышкынын Бай-Тайга райпозунун баштаар чери (даргазы эш Монгуш-оол) четпес күөсүдип турар.

Хүн бүрүнчү чутуга херегел барааныры болур дус, чигир, керосин, тапкы чамдык магазинерге үр үениң дүзүзүндө үзүктелип турда, ук барааныры экилдери-нин, садыг четкиниче арбыздар чөрүдүп бериндег хемчеглерин рай-по боттандырып келген. Илалыга керосин «Найрал» көдө ажыл-агый артелинде магазинге дыка үр үеде үзүктелген. Амгы үеде районда кайы-даа магазинге баарга, чонуну чутуга херегелерге шөк айыра, далай, чигир, чийк өртектиң конфеттер, папиростар шүт чок.

Бөдөөниң ажыл-ишчилеринин, илалыгы малчыларынч ортузунда үнүшкүнүң салыны организа-таарына бир автолавканы облот-ребоквотун баштаар чери Бай-Тайга райпозунун эргезинге бо чыны чо-

рүдүп берген. А ук машинаны райпо баштаар чери дыка четпес ажыгаан турар. Баран сөөрткен автолавканың малчынарга баары сөөгү үеде барык көзүбөстөн. Бай-Тайгада чамдык бараанырың чогуң ажыл-лап алган, автолавканың садыгкы-ым болгаш чолаачымы эш Шерба-ков Барын-Хемчик райпозунун баштаан алгаш, богуңуң тапшыр-борун кижилеринге садылап турар аптарган.

Райпо даргазының садыг талас-кыны орадаачымы эш Огнев садыг кидилиниң ажылы сөөгү үеде ба-рык сандараткан, а баштаар черинч даргазы эш Монгуш-оол оң ажыл-дада четпестер-биле амга чедир эптежиң келген. Райпонуң удурут-тазында чүгө чангыс столовая бар. А оң ажылы экижидеринче уг-лаанга хемчеглерин албайн турарындан ук столованың белектер турар чемнериниң шынары чаныс, аяк-сава аймаа мында чедипшес бо-луп турар.

Бай-Тайга райпозунун ажылында бар четпестерни шийтирилг чыл-дыр таласкы-биле боттут хемчег-лерин дүрген алыры негеттинип турар.

К. ХЕРТЕН.

Садыг ажылдакчызы кижиг ындыг болбас ужурулуг

Совет садыгның ажылдакчызы кижиг ажылчы чоннарын херегел-дерин улетериг хандырар, чон мурунуңа богуңуң харысаалыгы болгаш хүндүлүг хүлээлгезин аскеткилдиг күөсүдүр, културтул совет садыг дөшөт мога-шылга чокка ажылдаар, массалар-биле сырый харылаалыг болур ужурауг.

Индиг турбуже, Сүт-Хөлдүн «Адан-Мадыр» колхозта магазин эргелекчи эш Манчин-Доржу богуңуң хүлээлгезин күөсүдип шыда-вайн турар. Оң хуузуңда ажыл-чаны бешки совет садыг ажылдак-чызынын беди мээу-шынарынга бичи-даа дөмейшпеш. Магазинге казан садыг ачыкчалар хөй чыл-гып көрөгө, ол үргүлчү ажынын кылытпаган, бир-ле кижиг-биле кырышкан турар.

«Колхозчуларга далган сатпас кижиг мен» дөшөт эш Манчин-Доржу ол хамааттыг бандыг-даа чыдааган чокка сатпайн барган.

Садыг ачыкчаларың ашмазын артың чедир чандырып бер-бес, чамдык барааныры чедир хемчөөп азы деңизип бербес чорук-тарың эш Манчин-Доржу хаая эвес болдуруң турар. Чижээ, херөөнч колхозчу эш Док бир катап 3 метр далакча пөстү айтырарга «Бо дөргө 3 метр кылдыр хемчөөп каан пөс чүвө» дөшөп ал берген. Ук колхозчу ол пөстү казан хемчөөп көрөгө, чүгө 2 метр ажыг болган.

Магазинге арыг-шеверип тургу-лар дөшөт эш Манчин-Доржу деми-сежирден турарга, арыг-шеверип чүрүмүң болу үрөп турар. Оң оол-дары хүн бүрүде прилавка артында ойноп салгып турар, а оң ка-лайы база-ла садыгкының ажыл-даар черинде бо-ла көстүп келген тургулар. Магазин дөргө шаан-дакы хуу садыгкыларынч бажыны эвес, а херегел кооперациязынч хөй-ниити бүдүрүлгезин болгай. Ин-чангаш анаа хөй-ниитиниң чангыс аай чүрүмү садыгтыңан турар ужурауг.

Културтул совет садыгның чү-рүмүң каржымы-биле үрөп, херег-лекчилеринч негелдериң күөсүдип шыдавайн турар. Манчин-Доржу-биле Сүт-Хөд райпозунун баштаар чериниң (даргазы эш Хуважык) амга чедир эптежиң турарын кижиг кайтавайн барып шыдаас. Совет садыгның ажылдакчызы кижиг ын-дыг болбас ужурауг.

А. ОНДАР.

Эргелел аппарадын сайзырангайжыдар болгаш чнигедир

Коммунистг партия болган Со-вет чаак күрүениң аппарадын экижидер болган чнигедир таласкы-биле улуг ажылдарын кылгып кел-ген болгаш кылгып турар, эргелел аппардын өй-не шың организа-таарын, оң ажыл-чөрдүлгезин эки-жидерин хандырын турар улуг хем-чеглерин сөөгү үеде база алган.

ССРЭ-ниң өске-даа областарында ышкы Тыва областа ол чутуга ажылды база боттандырып турар. 1957 чылдың дүзүзүндө болгаш 1958 чылдың баштайгы чартында областа эргелел аппардын органи-затары 12 хуу кылгырткалар, а оң ажаалдамынч чарыгдалары 1.100 муң рубльге эвезелген. Ол чорук үлетпурге, көдө ажыл-агыйге, транспортче болган улус ажыл-агыйның өске-даа адырларыңче эвез хөй саныг инженерини, техниктерин, агрономнарн болган өске-даа туссай эртемчилерин чор-дур артың хандырган.

Күрүениң болгаш ажыл-агый-ның аппаратынч бүдүрүчүдү бол-ган оларны чнигедир, штат-смета чүрүмүн шыгыг сагымыр, эргелел аппаратынга кандыг-даа хевир-ниц артыг чарыгдалар үндүр чорукту болдурбас дөшөт демиселди бү-дүрүлгезинин, албан черлеринин болгаш организациаларынч уду-руткучлары, кол бухгалтерлери чор-дур хүлээлгезилер.

Ичачла-даа ол негелдени чам-дык удуруткучлар болган бухгал-терлер ам-даа чедир шийгөдип ал-баннар. Эргелел аппардын ажаал-дамынч акша-хөргөңи чар-ыгдаларда чамдык организациалар-ның таласкыдан штат-смета чүрү-мүн каржымы-биле хамдык турары-ның эвез хөй фактылары бар. Областың коммунал ажыл-агый киди-ли (эргелекчи эш Звездочкин) богуңуң чарыгдаларында турар орга-низациаларга 63 албан-дужаалдар, 280 муң рубльди хамдык чокка ажыр чарыгдалар. Оң-биле черге-лештир шталын чыда 166,6 муң рубль шалың фондулуг 20 кижиге көүдөктөн турган.

Чүрт үлетпурүнч областа эрге-лел (эш Коссов) богуңуң чарыг-таларында организациаларынч 71 ажыл-дакчыларынч шалың төлөвирин улгаттырган, оң түнелинде эрге-лелдиң шалың фондулуг 72,5 муң рубльге көүдөң. 1958 чылда чүрт үлетпурүнч эргелекчи системан-да албан-хаакчы, инженер-тех-никтиң ажылдакчылар саны 1957 чылдазынчан дыка көүдөң. Чи-жээ, Сыстыг-Хем ишп ажыл-агый черинде 100 ажылчанта хамаарыш-тыр 38 албан-хаакчылар банды-тынган. Шыгаан-Арыг райүлетпур комбинатында 57 ажылчынарга 11 хандырыкчы ажылдакчылар она-дып турар. Ол болган Току рай-

үлетпур комбинаттарда бүдүрүлгө ажылчыларының санынч эвез-жөөниң күөсү-биле албан-хаак-чыларының саны көүдөң болуп ту-рар.

Кинофикацияның область киди-линиң начальниги эш Блинов 13 ажылдакчыларынч шалынын хойлу-к барымдалабайн улгаттырган, 17 муң рубльди ажыр чарыгдалар. Сен-телге-механика заводунда (эш Ми-хайлов) штаттан дашкаар албан-дужаалдыг кижилер шалынынта 20 муң рубльди, алты заводунда (Скрыль)—8,5 муң рубльди, тып авто-септелге мастерскаянда (эш Ильичев) 14,5 муң рубльди ажыр чарыгдалар.

Чамдык организациаларга штат көүдөдүп, албан-дужаалдар шалы-нын нежөөр дугайында хойлууга чө-рүштүр шийтирип үндүр чоруктуң фактылары чер-черинч чамдык Со-веттеринге база тургулаан.

Саң-хөөнүң чарыгдаларында үс-түнде ышкы өске-даа улуг четпес-терин шийтирилг чылдамын тур-гаш, күрүне аппарадын экижидер, богуңуңуң чарыгдалары эвезелдери дөшөт демиселди улам-ва күштөлдери бистиң чуту-ла соругагымы.

В. ЦЫПНИН, областың саң кидилиниң үндүрүлгө болган чымдалар кидилиниң начальниги.

Кышка удур белеткелди күштөлдирер

Танды районунч «Совет Россия» колхозунун Артым-Узун сүт-бар-зан фермазы кышка ак белеткел-нип, фермада малчыларынч болгаш кадарчыларынч күжү-биле 300 тон-на мал чени белеткээр планын 343 тонна кылдыр күөсүдип, 140 тонна көк-суланы фермада сөөртүп алган.

Болхотунч Каскалда эш Натни-оол эргелекчи эш анык инек фер-

мазы кышка удур белеткелди бүрүн дооскан.

Болхотунч хөй фермазында кыш-тагаашкын ажылдарында белеткел дооскан. Фермада бир кажааны со-дуп турган, оң ымычга чедир көжүрүп турган. Хойжу Мон-гуш Биче-оол богуңуң күжү-биле хөөнүң кажаанынч иштиң аптап арыгалаан. Ичачага оң өске мал-чынар кажаа коттарар ажылды

ам-даа чорутпайн турар. Хабаров эргелекчи хөй фермазы септелге ажылын чорутпайн турар.

СЭКП-ниң эөлгөч чок XXI съез-динде чедипшениң ужуражыр дөшөт мал чемнерин ышкыларга сөөртүп, кажааларынч септелгезин эки шынарыг кылдыр дүрген чо-румуң чутуга.

С. СЮРНОВ.

Кызымаккай ажыл-ишчи

Чадааның машина-трактор станциязынч «ЖЭС-30» деп чы-рак күжү-биле ажылдаар электри станциязынч машинин Тимофей Филиппович Бородкин ук ажылга ам 5 чыл иштинде ажылдап, богу-ңуң хүлээлгезин ак-сеткилдиг күө-

седип, кызымаккай ажылдап турар. Машинист эш Бородкинниң бу-руузу-биле электри станция ажыл-давай, электри энергия чедипшөй МТМ-де яны-бүрү станоктар, ме-ханизитг дартанналга чери, чаза-

ныр мастерская болган пилорам ажыл чок анаа турган үе таварып көрбөсөн. Эш Бородкин башкынч турар локомобилинч техниктиң ажаалдамын өй-шаанда чорудуп ту-рар.

С. ИКОННИКОВ.

Чурукта: Хөвү-Акынның «Ты-вакобальт» тулуунда электри-биле кинизкы И. П. Долгих эки ажылдап турар. Электри-биле канчаар нормалар ол ай санын-да 170—180 хуу күөсүдип ту-рар.

Фото В. Лутковтуу.

Редакцияга чагаалар

Ондар Хаевич дужаап тур

Бистиң суурнуң чурттакчылары оң дугайында ичачаар чугаалажыр-лар. Оң дужаары чөп-ле харын. Чү-ге дөргө ол өкчө Совет секретары-дыр. Ону мыңаар болдурга мында чү-вениң ужурунга дүжү берги дөг чүтү база бар. Ичачаажок Ондар Хаевич оң чамдыкта эмин эр-терип, «дузун ажылдаптар».

Хөй уругулар илер секретари-ның кабинетинге келгеш айтырпч тургуларга оң мыңаар дужаагы-лаары дыңалар: «Кабипеттең үнүр!»; «Хостан беринер!» дээр ийликте азы «хоржок», «ол-ла» дигилер. Илерге чүтү боор ийик. Чамдыктары оң аайы-биле каби-петтең үе бөгөр. Чамдыктары ду-залчыга алаа чогуур ашманы оң өрө алыр кижиг дег негөөр. Илер-

нин алаа чогуур ашманы «суекун-най» тыртып алырга чогуур өйү-де төлөттинмес болбайн канчаар ийик. Бо чылдың сентябрь айыңг ашманы үндүрүп алгаш, ол 2—3 хонук арагалаш, 5—6 хире хуу саадаткан. Ол дөргө мырыңай за-чыл болган. Оң кедересе 2—3 хире рубльди илерге чедир бер-бейн, богу чөөлөлтүр.

Ол дугайын илер О. Соскар, Л. Сворен, Ондар болган өскелер-ди болар. Кижиг болдурга дужаап турар Ондар Хаевич Ишкылаан мыңаар туралында ажылдамаа дөг-дир. Ону Танды районунч «Тя-делге» колхозтуң төвүнде чамдык чурттакчылар база мыңаар бодал турары черге чөптүг.

А. САТ.

Кино үндүрүлгезин экижидер

Өвүр районунч колхозтарында ту-рум кинолар бар-даа болза, оларынч ажыл багай. Олар шунтузу док-тамаал эвес ажылдап, чонун негел-дизин хандырып турар. «Кызыл тул» колхозка өрткөн чылдың де-кабрь айда чаа киномеханик Бело-бородов ажылдап эгелген. Кино көргүзүлгөсүн үргүчү үзүп, док-тамаал арагалып келген. Бо чылдын июнь айда боор август айга чедир чүгө тос катап кино үндүргөн. Август айда Кызылче чоруткан, сентябрь сөөгү чартында эеп кел-ген. аппаратурынч ап алгаш, рай-он төвүнде баргаш анаа-ла эвез көш хонган.

ажылы оң дөргөдөсө. Торгалың-ның киномеханиги амдыгаа дээр байкага билет өртө ашманынч дужаап турар. Шак мыңдыг улуг четпес-тер турда-ла културга кидилиниң эргелекчи турган Дүмөйди оңу үзүтээр таласкы-биле кандыг-даа хемчөг алаан.

Ол ышкыш «Коммунизмче өрүк» колхозта киномеханик эш Бегининч карактары шааран.

Бөгөр кинону илай-бөөр сөөрттү-рү-биле бир чык машаанын алган-да болза, оң чөк ажылдавайн ту-рар. Кыска хуусаа иштиңде дөрт чолаачылар солгунан болган авто-машинда ам чолаачы чок артың. Ук машинаны кайы-лааан чок кижилер муңуң алган илай-бөөр халдып турар таварыгалаар бар.

О. ЛЕН.

Гараж септелгезин дүрген чорудар

Улуу-Хем районда «Чотураа» колхозтун автомашиналарынч гара-жын бо чылын багулуг септелгезин түнелинде кышкы үеде анаа ма-шиналарын калагалаар артык бол-луп турар; иштиңде чылдымала текчааны кылаан, сонгаларынч

Автомашиналарынч чамдык ке-лектери амдыгаштан эгелеш доңуп турар аптарган. Гараж септелгезин эки шынарыг кылдыр дүрген чо-рудары чутуга.

К. ШАНТАР-ДОЛ.

Малчынарның негелдеси

Бай-Тайга районунч «Маалчы» колхозтун Мөгөн-Бүрөнде хөй фер-мазынч ажылдакчылары ферманнч төвүнде радио харылаанын тургу-ларын болган мында колхозчуларынч бажычылар радиождарынч неген

Колхоз төвүндең чүс ажыг кило-метр ирак черде чурттап, ажыл-дап турар малчыларынч чөптүг негелдизин хандыр дугайында ай-тырыгы артык баштаар чери то-даргай өөренип көрү ужурауг.

И. УСПУН-ДОЖУ.

ПАРЛАТТЫНМААН ЧАГААЛАРЫНЧ ИЗИ-БИЛЕ

Току районунч Тоора-Хем суурда чурттап турар Монгалбин Авфиза кырган незин болган 18 харлыг уруун өттеп, бажынындан үндүр ойладып турарын көдө корреспон-дент редакцияга бижөөн.

алынта Току райкөссөмүнч даргазы эш А. Биче-оолдуг харылааны болза, Монгалбинниң үзгөдөп тур-ган херез районунч улус судунга көрөш, Монгалбинни 3 чылда өдип чазаар күш-ажыл лагеринге шийт-кен. Областың суду ол шийтекти күштүг болдуруң артырган.

БИЖИКТИҢ ЧАМДЫК ДЕМДЕКТЕРИН АЖЫГЛААРЫНЫҢ ДУГАЙЫНДА

Тыва бижик демдө (пунктуация) тыва үжүр-бижик-биле дөңө тып-тып, ном-дөңгөр, солуң-сеткүүд, чүдүдеринч парлаттынн эгелеш хүнүнүнч бөөр ажылдакчынын тур-рар. Моон алгаш көрөгө, бижик дем-дө үжүр-бижиктин, илалыгы ли-тературтул дылдың бир кол кезе-рөө богуңуң билиңдир.

Тыва дыла бир бижик демек-тери точка (.), запятая (,), айтыр-гы (?), кыйгыр (!), точка запятая (:), ийи точка (:), хөй точка (...), тире (—), скобка (), кавычка («»), запятая тире (—), (—), айтыр-кыйгыр (?) болган дефис (-) турдуунда делегейинч бүтү ли-тературтул дылдарында ажылдакчынын турар.

Кандыг-даа берге чок бооп турары билиңдир.

Чижээ, «Орус дыл, сен! Эртең болгаш найралдың чалбымың сен!»

(М. Кенин-Лонсан).

«Турпч чоруткан, баглан каан алыттыг тынын чөпшөк, колун, чир-минни дырыктап, Вераже чедип өккөдям».

(С. Тока).

Школа грамматикасында кандыг нарын доктарга запятаяны кыла саларын тода айткан, ичачла-даа база катап кыскамы-биле бижик көрөйн.

а) Тайлыбыр домак (немецтин, тодаралтының ийлик байдалын) кол домактын ортузунга турар бол-за, мыңаарда оңу ийи таласкыдан улуг нуруузуңда запятая-биле аң-гылаар. «Бас, хоорайымыс нога-ларын дөшөп, мыңаар тарып өстү-рүп турар бис».

(Тыва дылдың өөрелдиге ному).

б) Байдалынч болган «ден»-биле төнөгөн немецтин тайлыбыр домак-тары кол домактын эгезинге чорда, запятаяны тайлыбыр домактын соон-га салыр. «Маруя чунуп алган, холдарын болган арнын чоттунун турда, арыг иштиңде мыңаар дыре кылдыр сыйыганы дыңалган».

(О. Сагаан-оол).

в) Тайлыбыр домактары кол домактарынч сөөлүтүне турда, кол домактын соонга запятая-биле тире азы ийи төчканы салыр. Парла-тада ийи төчканы колдан ажылдап

дө бөлүк сөөстер деңизге уткамы бооп чорудуру билиңдир. Илалы-галарга запятаяны ажылдаар де-ниниң үндөзүнч чок болган артык бооп турары иле. Ичачангаш бо та-варылакта запятаяны салбазын шийтирилгө чогуур ышкың.

«Деп» дөрт чугааның сөөлүңге чорда, бижик демдөң ажылдап ту-рарын көрөш, кандыг шийтириңи үндүрүңи чугаалажымы. Өөрдиге номуңда мыңаар бижил турар:

«Дарган үлүстүң хоулунда мээкээм дег, Тараачының хоулунда кадмыр дег».

Ажыл-ишке чидиг чөпсөөм! Алдын баштыг демки үжүкүм!»

(С. Сарыг-оол).

«Адыгжың анай кежи бөрү-нүн ийи хабзаны күш чалганы ышкың далбачайнын чораян».

(Сарыг-оол).

«Карактары, дээр дег, ак-көк» азы сөптөгөс дег чалкыг-дыр сен».

(А. Пункин).

Илалын дивес каң дег бижик Илан күштүг бистиң чоңуң Алдын хүн дег хойлузуң...»

(С. Суруң-оол).

«Аныяк өөл, чанган күш дег, Ада-чурттуң каалтар дивес».

(С. Суруң-оол).

Чамдык өөрдилге-даа, чечен чо-галда болган эртем-шиңчелдинч номнарынч номуңуңа, мында ийити дүрүм турбуже, бижик демектерин салга чогуур черлерге салбаан-даа боор, а канпас черлерге халкан-даа боор, ичачангаш бижик демектерин-че сагыш салыры чутуга. Чижээ, 1957 чылда үгөн «Төрөөн чога-лалды» мыңдыг домактың ап керөөн: «Мен дыкамы, үр адырмын, аламын кыйгырып чорумжа-даа чүү-да болдым» (арын 185). Бо—нарынч домак. Кол домак болза «чүү-да болдым». Кол домак тайлыбыр домактын соонга турда, оларынч аралыңга запятаяны салыр болгай, а бо домакта запятаяны барган. Оң ангылда, «дыкады» деп сөөстүң сөөлүңде запятаяны салганы артык.

«Ишканы, «дег», «ден», бол-ган «болза», «дөргө» деп сөөстерлиг текстилерге запятаяны ажылдап ту-рарын чугаалажың көрөйн.

Бир дугаарында «ышкыш», «дег-ни» ап алымы. Бо сөөстер кирген-

Теоретиктиң-даа, практиктиң-даа таласкы өөренип көрөгө бо тавары-галарга запятаяны ажылдаар де-ниниң үндөзүнч чок болган артык бооп турары иле. Ичачангаш бо та-варылакта запятаяны салбазын шийтирилгө чогуур ышкың.

«Деп» дөрт чугааның сөөлүңге чорда, бижик демдөң ажылдап ту-рарын көрөш, кандыг шийтириңи үндүрүңи чугаалажымы. Өөрдиге номуңда мыңаар бижил турар:

«Деп», «дөш», чертелг эви-лелдеринч соонда авторнуң сөө-стеринч мурунунга запятая салыр, салбазынын чүрүмү: бир эвес ол өвөлдеринч сөөлүңге чогуур бөлүк сөөстер чүгө сөглөкчилен болган анда шуут хамаарышкан байдалдан тургустунган болза, мыңаарда анаа запятаяны салбас, а бир эвес дөрт чугаанынч соонда кирген авторнуң чугаалы бүдүн домак болур ийликке, Ам херек иштиңге сөглөкчи биле бай-далдан ангылда, немецелер болган кол сөс-биле немецелде хамаарыш-кан тодаралгалар база кирген ту-рар болза, мыңаарда анаа запятая-ны херегелээр.

Дөңгө, практикада анаа демдөк (запятая) салбазыңа чүткүп турар, оң чижектерин бажылап турар. Ичачангаш «ден», «дөш», деп сөөстер дөрт чугааның соонга херегелетти-нин чорда, запятаяны салбазы не-геттинип турар.

«Болза», «дөргө» деп сөөстерге за-пятая дугайында.

Бо чылдын Кызылдың башкы ин-ститудунунч бирги курузуңга чаа студентилер хүлөп ап турду. Олар С. Тосалынч «Артыктың сөзү» деп тожузуңуң 2-ги кезектен алган текстилди диктант бижөөн. Ийи мыңдыг домак бар: «Те, чүмүзүлөр

дарыг гвардияның хоочун салга-лыңдан үлөгөр алыр ужурауг бис—ден АТК-ның комсомол организаци-янынч секретары Н. Радченко чу-гаалаан» (Ол-ла солгула).

Дүрүм-биле дүшпөсшөк шак мын-дыг чижектеринч таварышкан но-мдөңдөрдөн, солуң-сеткүүдүнч өндө-рөтү ап болду. Дүрүм турбуже, чүгө практикада сагывайн турарың?

Бирөөдө, дүрүмүнч ийи утка-лымыңда:

